

ni – a szétdaraboltatás és a szétszóródás kálváriás hosszú évtizedeiben is. Végtelen odaadással és áldozatosággal térképezi föl Szakolczay Lajos az anyaországi, az elszakított területeken (Erdélyben, Felvidéken, Délvidéken, Várvidéken, Kárpátalján) születő és élő kisebbségi, valamint az emigrációs, a diaszpórákban termő, a nyugati (európai és tengerentúli) magyar kultúra eredményeit. Az összmagyarság, a világmagyarság erkölcsi, lelki, spirituális összetartozásának, kohéziójának legnemesebb ügyét és feladatát: az Illyés Gyula emlegette „ötágú síp” (mára természetesen „sokágú síp”) értékelvű összehangolását vállalva – s így a nemzeti kultúra fennmaradásának és felemelkedésének eszméjét éppoly magasrendű és szenvedélyes elhivatottsággal – és nemzetmegtartó érvényű ismeretterjesztő, értéknépszerűsítő, minőségtudatosító, közszereplői elszánással – szolgálva, mint tette azt elődei közül Czine Mihály, Pomogáts Béla, vagy nemzedékében Görömbei András, Márkus Béla, Ablonczy László, Cs. Varga István, Lisztóczy László. Polihisztóriai teljességigénye, „mindentudása”: határtalan áramlás; és olyan horizonttágasságot, szemléleti nyitottságot és öntörvényű küldetésességet, következetességet példáz, amelyet nagy – és általa sokat méltatott – mintaképei közül például a reneszánsz típusú szellemóriás, Kós Károly is képviselt. A művészeti író, szerkesztő, előadó Szakolczay Lajost – a mesterei szintjén és korszerű magyarságtudomány bámulatra méltó művelőjét – néhány éve a legmagasabb állami kitüntetésre is érdemesítették; a Széchenyi-díjat a hivatalos indoklás szerint „az irodalom, a színházművészet, a képzőművészet, illetve az opera műfajában egyaránt hiteles és értékorientált, ugyanakkor tudományos igényű és példamutatónan elfogulatlan műkritikusi életműve, valamint a határon túli, főként az erdélyi magyar szépirodalom széles körű megismertetését szolgáló sokoldalú tevékenysége elismeréseként” nyerhette el. Mindez pedig tehát a kritikai tárgyilagosság és a felfedező, értékelő, értékfelmutató entuziazmus – hűség és bátorság – jegyében és szellemében bontakozik ki nála. Különleges stílus és világlátás szférájában; s ahogyan Kódoböcz Gábor (az *Agria* főszerkesztője) szokta mondani: lélekteljes szakszerűség és szakszerű lélekteljes szuverén egységében. Ezért is jutalmazhatta meg őt néhány éve a Magyar Művészeti Akadémia is művészeti szakírói nagydíjjal.

Kicsoda tehát nekünk Szakolczay Lajos (aki nem mellesleg az *Agria* főmunkatársa)? „Reneszánsz lélekbe oltott garabonciás” (N. Pál József), aki szellemi-morális tartásban, erkölcsben szakadatlanul „védi, amit ma védeni kell” (Kaiser László). „A Kárpátoktól le az Al-Dunáig” „számára nincs más, csupán a művészet: / Oda-vissza lapozza az egészet” – Vasy Géza „dicsőítő éneke” szerint is. „Élő lexikon” és „21. századi Krúdy-hős” egyszerre – amint azt pedig Ekler Andrea állítja róla: aki „mintha templomot építene mindezen értékeknek, a kultúra és emberség katedrálisát.”

Nyolcvanadik születésnapján mi mást kívánhatnánk neki tiszta szívből, mint egészséget, erőt, s hogy éltesse őt nagyon sokáig az Isten, minden magyarok öröme, dicsőségére!

Gacsályi József

Sötétvölgy

Szakolczay Lajosnak

Kicsi, erdős domb, nyár, nyír.
Grafitéjszínű pára vonul le a völgyre,
csuda tölgy és szil,
kocsiút belevész a ködökbe.

Csikorog, szenved nyír, nyár,
gyökerükkel a sárga avarba kotornak.
Január, mély sár.
Van-e még, ideér-e a holnap?

A favágó erdőt jár,
szil, a nyár meg a nyír a nyomában a földön,
de a tölgy ott áll.
Jaj, a fejsze ma meg ne jelöljön!

Utazás (2002)